

Route beschrijving WZU

Vanuit Sint-Annem het fietspad op naar Bedum. Bij de rotonde in Bedum rechtdoor tot aan de T-splitsing. Vlak voor de T-splitsing bevindt zich aan de linkerkant bij huisnummer 55 een Stolperstein.

Stolpersteine is een project van de Duitse kunstenaar Gunter Demnig (1947, Berlijn). Hij brengt gedenktekens aan op het trottoir voor de huizen van mensen die door de nazi's verdreven, gedeporteerd, vermoord of tot zelfmoord gedreven zijn. Deze Stolpersteine (lett. 'struikelstenen') herinneren onder andere aan Joden, Sinti en Roma, politieke gevangenen, homoseksuelen, Jehova's getuigen en gehandicapten. De kunstenaar noemt ze Stolpersteine omdat je erover struikelt met je hoofd en je hart, en je moet buigen om de tekst te kunnen lezen.

Op de stenen zijn, in een messing plaatje, de naam, geboortedatum, deportatiedatum en plaats en datum van overlijden gestanst. De kleine stenen (10 x 10 cm) werden lange tijd alle door de kunstenaar zelf gemaakt en geplaatst. Genoodzaakt door de stormachtige ontwikkeling van het project laat hij zich tegenwoordig door een bevriende kunstenaar ondersteunen. Incidenteel worden de stenen geplaatst door gemeentelijke stratenmakers. Dit is bijvoorbeeld het geval in Eindhoven, waar het om een zeer groot aantal stenen gaat.

Het project Stolpersteine begon in 1996 met 31 Stolpersteine in Berlin-Kreuzberg. Eind 2015 had Demnig al 56.000 Stolpersteine geplaatst in meer dan duizend steden en dorpen in achttien landen. (Bron: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Stolpersteine>)

Bij de T-splisting rechts en vervolgens eerste links. We lopen nu naar de "Ter laanster klap". Over de brug rechtdoor het voetpad op. Einde voetpad rechtsaf en rechtdoor blijven lopen tot aan het spoor. Bij het spoor links en een paar honderd meter verder, rechts, het spoor over. Een dikke kilometer verder kom je op het kruispunt ("Wroetende Mol"). Hier gaan je rechtdoor richting Onderdendam.

Nu de tweede links. Is een rood karrenspoor. Deze gaat naar Onderwierum. Aan het einde zitten twee veeroosters. Na tweede veerooster links. Pad volgen, lijkweg, tot trapje aan linkerkant. Trapje af en graspad rechts. Bij t-splitsing rechts en na 10 tal meters weer links. Is weer een graspad. Aan het einde van het graspad links, je loopt nu naar Winsum. Tot aan Winsum steeds recht door op de kruisingen en t-splitsingen. Aan je rechtshand ligt het Winsumerdiep. Hier waren vroeger veel steenfabriek. Je kan nu nog de ruines hiervan zien.

Vlak voor Winsum ga je een bruggetje over, links krijg je vervolgens oud kerkhof. In Winsum neem je de eerste rechts daarna direct weer links. Je loopt langs het Winsumerdiep. Je komt over het spoor. De weg maakt vervolgens een bocht naar links. We moeten hier recht door. Parkeerplaats op. Hier de eerste weg rechts.

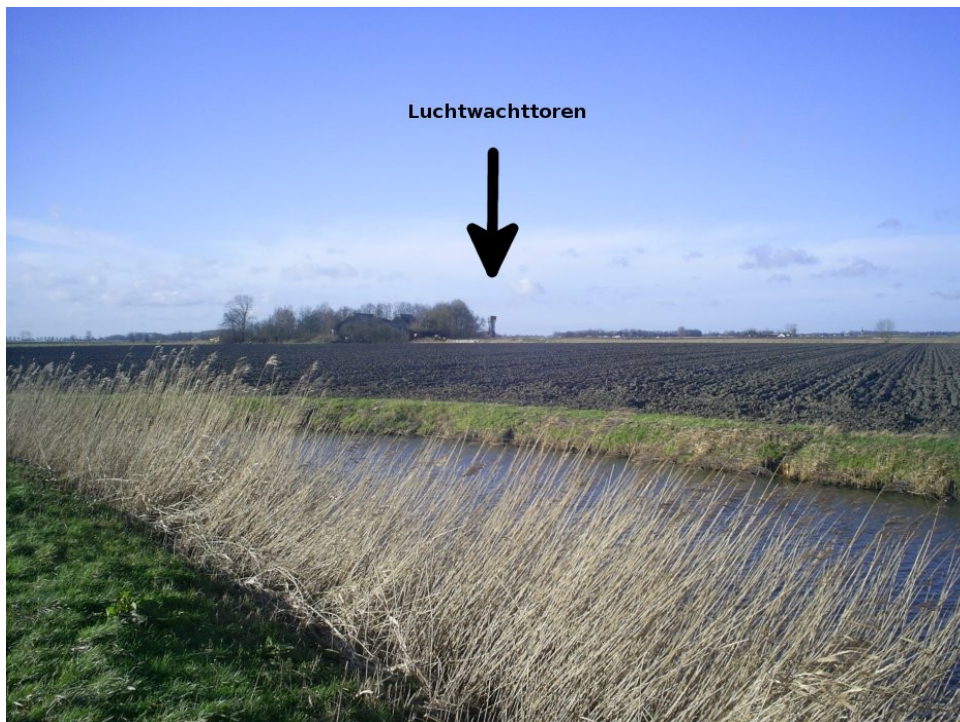
Eind van de straat is een T-splitsing hier rechts. Je komt nu op een plein. Op het plein direct rechts. Boogbrug over. Over de brug links. Aan de linkerkant een verzameling oude bromfietsen in de etalage. Einde van de straat rechts. Bij rotonde de verkeersweg oversteken en links. Weg volgen. Links krijg je nu het winsumerdiep en recht sportvelden. (Watervoorraad aanvullen!) Deze weg gaat naar Schouwerzijl. Blijf deze weg volgens langs het Winsumerdiep tot Schaphalsterzijl. Hier rechts je loopt nu naar Schouwerzijl. In Schouwerzijl eerste rechts. Je loopt nu naar Groot Maarslag. Weg loopt iets omhoog de wierde op. Als je de wierde weer afloopt maakt de weg een bocht naar rechts. In deze bocht zit links het graspad naar Klein Maarslag. Aan het einde van het graspad kom je op een asfaltweg links aanhouden naar de boerderij. Direct na de boerderij rechts. Zand/Modderpad op. Je loopt nu naar Abelstok.

De naam Abelstok is bij veel Groningers bekend, het gebied ligt tussen Mensingeweer en Wehe-den Hoorn. Door het gebied stroomt de Kromme Raken dat reeds in de 17e eeuw onderdeel uitmaakte van de trekvaartroute van Winsum naar Ulrum. De Abelstokstertil (N361) is de naam van de brug (til) over de Kromme Raken. Waar nu de brug Abelstokstertil ligt, schijnt eens een doorwaadbare

plek in de vroegere Hunze te hebben gelegen. De abt van het klooster in wat nu Kloosterburen heet en die nog wel eens op reis ging, zou het spoor door het water met stokken hebben aangegeven. De naam Abtstok of Abelstok was geboren. Aan zuidzijde van de N361 staat het bos Abelstok. Dit bos is van oorsprong een hoogstamboomgaard, in 1923 opgezet door Johannes Petrus Bos, met vele soorten appels en peren. Deze boomgaard vormde onderdeel van kwekerij "De Morgenzon". Een sage wil ons doen geloven dat een zekere Abel de naamgever was. Hij had gewed dat hij met een polsstok over het water kon springen. Dat lukte hem inderdaad, maar hij sprong zo ver dat niemand hem nog kon zien, waarop iedereen "Wee, wee" riep. Zo kwam Wehe aan zijn naam. Om aan te geven dat hij goed was overgekomen blies de bakker op zijn hoorn. Zo kreeg Den Hoorn zijn naam. Toen was men gerust gesteld en zei: "d' Mens is er weer" en dat werd: Mensingeweer. (Bron: http://www.marnegebied.nl/abelstok_legende.html)

Bij het bos links. Dit pad slingerd door Abelstok. Eerste door een bos en vervolgens door een verwilderde appelgaard. Aan het einde van het pad kom je bij een beton fietspad, ga hier links. Rechts zie je na een tijd aanleg steigers van het pontje. Pontje zelf is er niet meer. In de verte zie je ook de luchtwachtstoren van Warfhuizen staan.

Luchtwachtstoren: De Koude Oorlog is niet aan Nederland voorbij gegaan. Het zijn spannende tijden na de Tweede Wereldoorlog. Vooral in Oost-Europa als de Sovjetunie beschikking krijgt over de atoombom. Voor de mensen in het Vrije Westen betekent dit dat de Russen binnen korte tijd in hun achtertuin kunnen staan. Om op alles degelijk voorbereid te zijn besluit de Nederlandse regering een waarnemingsnetwerk op te zetten. Daarvoor wordt op 1 mei 1950 het Korps Luchtwacht Dienst (KLD) opgericht dat tot taak heeft vijandelijke laagvliegers op te sporen, landingen van Russische parachutisten door te geven, evenals verdachte scheepsbewegingen en explosies van atoombommen. De radar is nog niet gevoelig genoeg om laagvliegende vliegtuigen op te sporen. Niets zal de waakzamen voorbij gaan Het werven voor de KLD is geen sinecure, want veel belangstelling is er niet onder de burgerbevolking, hoewel er nadrukkelijk op gewezen wordt dat er vanuit militaire zijde niet geringschattend op het werk van de aangeworven burgers

neergekeken zal worden. De luchtwachters worden benaderd en behandeld als militairen. Er worden in totaal 276 waarnemingsposten uitgezet over heel Nederland. De waarnemingsposten worden gevestigd op torens, molens en hoge gebouwen. Daarnaast zijn tussen 1950 en 1960 zo'n 140 luchtwachtstorens gebouwd, van geprefabriceerde betonnen raatbouw-elementen. In Warfhuizen luchtwachtstoren van raatbouw-elementen. Luchtwachtstoren 701. (Bron: <http://www.nazatendevries.nl/Artikelen%20en%20Colums/WO%20II/Luchtwachtstorens.html>)

Het fietspad komt uit bij een boerderij. Vandaar is het een weg naar Warfhuizen. Over de Looptil komt je Warfhuizen binnen. Je loopt een stukje langs en water en gaat dan rechts brug over en na honderd meter krijg je aan je linkerhand de kerk van "De Bedroefde Moeder van Warfhuizen". De verzorging is op de parkeerplaats naast de kerk.

In 2001 werd in de voormalige hervormde kerk van het Hogelandster dorp Warfhuizen door de katholieken een kluis met bijbehorende kapel gesticht. In deze kapel werd in 2003 een levensgroot Spaans processiebeeld van de Moeder van Smarten geplaatst, onder de titel 'Onze Lieve Vrouwe van de Besloten Tuin' (ook de titel van de kluis en de kerk.) Het beeld is gesneden door de Sevillaanse beeldhouwer Miguel Bejarano Moreno, een van de beeldhouwers die zich gespecialiseerd hebben in het maken van beelden voor de beroemde processies in de Goede Week in Andalusië.

Na de opstelling van het beeld in de kapel begon het op te vallen dat het steeds drukker werd in de (zeer afgelegen) kerk. Het bleek dat veel mensen speciaal voor Maria naar Warfhuizen kwamen. In het begin waren dat vooral geëxpatrieerde Spanjaarden en Latijns-Amerikanen, maar al snel volgden katholieken uit de streek zelf die een dergelijke kapel altijd hadden gemist. Vervolgens kwamen de bedevaartgangers van steeds verder weg naar Warfhuizen, ook uit Limburg, Duitsland en Vlaanderen. Dit verschijnsel wordt wel het 'wonder van Warfhuizen' genoemd. Deze term verwijst naar het feit dat de kapel een bedevaartplaats geworden is, juist zonder dat er een wonder of een verschijning is geweest. (Bron:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Bedroefde_Moeder_van_Warfhuizen)

Vanaf de verzorging lopen we weer richting de brug. We zijn hier van links gekomen en rechts gaat het naar Leens. Wij gaan rechtdoor, de doorgaande weg het dorp weer uit naar Schouwerzijl. Elke kruising en splitsing rechtdoor, rechts aanhouden. In Schouwerzijl na de brug op de splitsing rechts.

Eerste gebouwen die je nu weer tegenkomt is Schaphalsterzijl. Hier ga je rechts en daarna de sluis over. Volgend splitsing (struiken) ga je links en splitsing daarna (bomen) weer links. Je loopt nu op een beton fietspad. Deze gaat eerst langs het water en gaat daarna rechts. Op eerste volgende kruising (Schilligeham)rechtdoor. Kruising daarop (Wiedelust) links. Je loopt nu weer naar Winsum. Bij Winsum ga je op de kruising, bij BP pomp, rechts fietspad op. Je loopt evenwijdig aan de doorgaande weg Groningen - Winsum. Kan druk zijn. Kijk goed uit bij het overstekken! Nu derde kruising links. Winsummermeeden. Bij mooi weer zie je in de verte de toren van Westerdijkshorn en het Domo complex.

Weg gaat over in fietspad. Aan het einde is een brug.

Als je op de brug naar links kijkt zie je een betonnen steiger. Dit was vroeger het eindstation van een smalspoor. Met dit smalspoor werd klei aangevoerd en bij de steiger overgeladen op schepen. Deze schepen bracht het vervolgens weer naar de steenfabrieken aan het Winsummerdiep.

Over de brug moeten we rechts. Fietspad volgen tot volgende dorp (Westerdijkshorn). Let op: bij de eerste boerderijen zitten veeroosters. Je komt nu op een T-splitsing. Hier kan je de toren van Westerdijkshorn zien. Op de T-splisting ga je rechts, je loopt Westerdijkshorn in. De weg blijven volgen en na het spoor eerste links. Je loopt nu Bedum in. In de eerste honderd meter van de stoep zit ook weer een Stolperstein.

Je loopt deze weg helemaal uit. Op kruising ga je links, steekt over, en direct weer rechts. Ook hier

steeds rechtdoor. Je passeert een pleintje met op het midden een beeld van Walfridus.

Walfridus

Walfridus of Wolfryt was een inwoner van Bedum in de provincie Groningen die waarschijnlijk leefde in de 10e of 11e eeuw. Volgens zijn hagiografie bracht Walfridus het christendom naar Bedum en zorgde hij voor een rechtssysteem. Ook maakte hij een begin met de verzwarende van de Wolddijk, de waterkering rondom Bedum. De oudste kerk in Bedum is naar hem vernoemd. Hij zou samen met zijn zoon Radfridus tijdens een inval van de Noormannen zijn vermoord. Het lijk van Walfridus moest door zijn familie worden vrijgekocht om te worden begraven. Het ontzielde lichaam van Radfridus werd in de omgeving van Bedum teruggevonden. Op de plaats van hun graven werd een kapel opgericht en beiden werden als martelaars vereerd. De legende verhaalt van allerlei wonderen die zich boven het graf van Walfridus voltrekken. Bedum werd door deze bedevaartsplaats een van de grootste pelgrimsoorden van Noord Nederland. (bron: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Walfridus>)

Bij het water ga je rechts. Dan de brug over en direct weer links. Straat volgen tot aan de kerk. Links van de kerk langs (pad van gele stenen). Bij de weg links en op splitsing rechts. Bij rotonde rechtdoor. Nu nog een dikke drie kilometer rechtdoor en je bent weer in Sint-Annem.